

šnje zanimanje za gradnjo lesenih, ilovnatih in tudi kamnitih bivališč, ki jih ljudje vse raje gradijo, pa ne zaradi revščine in pomanjkanja, ampak zaradi želje po izboljšanju kakovosti bivanja. Na našem ozemlju imamo namreč nahajališča in rastišča vseh ključnih vrst omenjenih naravnih gradiv, ki v postopkih obdelave in priprave na gradnjo porabijo zelo malo energije. Izračuni so pokazali, da se je gradbena industrija razvila v največjega onesnaževalca ozračja s toplogrednimi plini. Večina ljudi in celo politični vrh se tega vse premalo zavedajo, saj so gradbeniški, naftni in drugi lobiji še vedno dobrega zdravja, v tujino pa naši največji gozdarji izvozijo vse več hlodovine. A zadeve se le spre-

minjajo in zanimanje za naravo in življenje v naravnem okolju ima vse večji pomen. In od tu je le še korak k izboljšanju naše krajinske in poselitvene podobe, a ne na podlagi oziranja v romantično 19. stoletje, temveč na podlagi srečevanj z dediščino znanj, veščin, saj le tako lahko vzpostavimo stik med preteklostjo in sodobnostjo. In v te izzive se res splača investirati, tudi zaradi možnih novih zaposlovanj etnologov in uveljavljanja položaja etnologije v sodobni slovenski družbi.

SKLEPI, PREDLOGI IN USMERITVE, OBLIKOVANI NA MEDNARODNI KONFERENCI SLOVENSKEGA ETNOLOŠKEGA DRUŠTVA ŽIVETI Z DEDIŠČINO LIVING WITH CULTURAL HERITAGE

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, 13.–14. november 2009

Mednarodna konferenca Živeti z dediščino / Living with Cultural Heritage, ki jo je pripravilo Slovensko etnološko društvo v sodelovanju s Slovensko nacionalno komisijo za UNESCO, je potekala v okviru štirih tematskih sklopov, in sicer Kulturna dediščina in socialno zgodovinski spomin, Vzgoja za dediščino, Kulturna dediščina kot dejavnik razvoja in Nesnovna kulturna dediščina v luči Konvencije UNESCO. Referate je predstavilo 30 referentov in referentk, ob koncu pa je bila organizirana še okrogla miza na obravnavano temo, ki jo je vodil prof. dr. Janez Bogataj. V nadaljevanju objavljamo sklepe, predloge in usmeritve, ki so jih udeleženci konference sprejeli po temeljitih in plodnih razpravah in jih je Slovensko etnološko društvo v strnjeni obliki nasloвило na Ministrstvo za kulturo RS, Ministrstvo za šolstvo in šport RS, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, nekaterim poslancem v Državnem zboru RS, Komisiji DZ za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu, razvojnim agencijam in lokalnim skupnostim.

Sklepi prvega sklopa: Kulturna dediščina in socialno zgodovinski spomin (moderatorica mag. Zvezda Delak Koželj)

1. Ohranjanje kulturne dediščine zahteva tudi v prihodnje kar najbolj dosledno izdelan sistemski pristop.
2. Na področju dokumentacije kulturne dediščine moramo v prihodnje veliko bolj dosledno upoštevati tudi kulturno dediščino Slovencev v zamejstvu in po svetu. Zato opozarjamo vladne predstavnike, da v prihodnje vključujejo v ustrezne meddržavne dokumente in sporazume tudi pričujočo vsebino. Pri tem bodo etnologi – strokovnjaki za področje kulturne dediščine – s svojim znanjem na voljo in v korist morebitni novi strategiji odnosov med matično državo in zunaj meja RS živečimi narodnostnimi skupnostmi in izseljenci.
3. Skrb za dokumentiranje kulturne dediščine mora biti ena od temeljnih nalog lokalnih skupnosti. Ob tem je seveda treba izhajati iz temeljnega izhodišča, da se mora etnološka veda veliko bolj povezati z lokalnimi skupnostmi tako v Slove-

niji kot v zamejstvu ter s Slovenci in njihovimi potomci po svetu.

Sklepi drugega sklopa: Vzgoja za dediščino (moderatorica Helena Rožman)

4. Vzgoja za kulturno dediščino in o dediščini je eno od najpomembnejših polj delovanja. Žal se danes še vedno kaže dokaj podrejen položaj vede. Vzroke za tako stanje lahko iščemo tudi znotraj vede same.
5. Na področju vzgoje in izobraževanja naj bi v prihodnje v veliko večji meri v pripravo kurikulumov vključevali tudi etnologe. To velja tako za predšolsko in osnovno- kot srednješolsko raven. Skednja je še posebej problematična, saj je predstopnja samega študija etnologije.
6. Pisanje in recenziranje učbenikov ali le nekaterih njihovih poglavij z etnološkimi vsebinami mora v prihodnje postati izključna domena etnologov. Analiza učbeniških vsebin, povezanih s kulturno dediščino, je pokazala, da je v njih prikazana vsebina s tega področja popolnoma zastarela.
7. Etnološka veda se mora v veliko večji meri povezovati in razvijati izobraževalne vsebine ter oblike za različna družbeno okolja in skupine.

Sklepi tretjega sklopa: Kulturna dediščina kot dejavnik razvoja (moderator dr. Aleš Gačnik)

8. Etnološko delovanje naj bo v prihodnje izrazito razvojno naravnano. Razvojna tematika naj bo vodilna tematika vede. Predstavniki etnološke vede smo nosilci in poznavalci številnih znanj, ki pa jih pogosto ne znamo posredovati na ustrezne forume.
9. Etnološka stroka se mora vključiti v strateška razvojna partnerstva. To velja za različna družbena področja (npr. turizem).
10. Raziskave so pokazale, da se eksperti s področja turizma in kulturne dediščine pogosto »ne slišijo« (!), zato potrebujemo

Marie Paul Roudil, vodja UNESCO-ve regionalne pisarne za znanost in kulturo v Evropi s sedežem v Benetkah.

Foto: Marijan Petek, Ptuj, 13. 11. 2009

dobro izobraževalne oblike in programe ter izobraževanje humanistov za področja marketinga, managementa in razvoja, ob tem pa tudi programe za izobraževanje ekonomistov, marketinških strokovnjakov in managerjev za številna področja kulturne dediščine.

11. Kakovost raznih razvojnih in oblikovalskih projektov, študij in elaboratov lahko zagotovimo le s sistematičnim in z doslednim vključevanjem etnologov.
12. Etnologi morajo biti v prihodnje stalno prisotni v delu in razvojnih programih regionalnih razvojnih agencij.
13. Slovensko etnološko društvo naj že v naslednjem letu organizira privlačno »borzo etnoloških priložnosti« za bodoče, torej mlade etnologe, ki si strokovno znanje nabirajo na univerzah v Ljubljani, Kopru, Novi Gorici in Mariboru.

Sklepi četrtega sklopa: Nesnovna kulturna dediščina v luči Konvencije UNESCO (moderatorja izr. prof. dr. Naško Križnar in Marjutka Hafner)

14. Posebna pozornost slovenske etnološke vede mora biti v celoti namenjena evidentiranju, dokumentiranju in ohranjanju nesnovne / žive kulturne dediščine. Projekt vzpostavitve registra žive dediščine na Slovenskem je izrednega pomena za celotno etnološko vedo, kakor tudi za vse etnologe, ki s svojim znanjem in z delom delujejo na področju nesnovne / žive kulturne dediščine. Kot tak kliče k vključevanju celotne etnološke vede.
15. Podobno kot snovna kulturna dediščina je tudi nesnovna / živa dediščina sestavni del etnološke vede. Zato je možnost za vzpostavitev njenega registra ne le velika priložnost za slovensko etnologijo, temveč tudi strokovna obveznost. Torej bi morale biti to področje razvojna prioriteta vseh ustanov, kjer delujejo etnologi, in hkrati velika priložnost za njihovo delovanje v okviru lokalnih skupnosti.
16. Pred vpisom sestavin žive dediščine v nacionalni register je treba opraviti širok pregled omenjenih sestavin in pojavov (možnosti oziroma potencialnih kandidatov), zaradi česar z vnosom vsebin v register ni dobro hiteti.
17. Nesnovno dediščino moramo čim prej in predvsem dosledno vključevati tudi v regionalne prostorske načrte. (Samo

Mag. Maria Walcher (druga z leve), predstavnica Avstrijske nacionalne agencije za nesnovno dediščino.

Foto: Marijan Petek, Ptuj, 14. 11. 2009

primer: del te dediščine je tudi industrijska dediščina, ki se nahaja v posameznih slovenskih regijah in ki naj z industrijskimi znanji postane del stalnega registra nesnovne kulturne dediščine.)

18. Poleg lokalnih in regionalnih okvirov pri registru žive dediščine je treba upoštevati tudi dediščino, ki je in še nastaja med Slovenci zunaj državnih meja, tako v zamejstvu kot izseljenstvu.
19. Nesnovno kulturno dediščino je treba v prihodnje povezati z vprašanji regionalnega razvoja, izobraževanja in gospodarstva.
20. Glede na dejstvo, da se slovenska etnološka veda zaveda velike strokovne odgovornosti pri evidentiranju nesnovne dediščine, je za njegovo izvajanje logično, da je in bo v skladu z vsemi UNESCO-vimi in drugimi evropskimi ter svetovnimi konvencijami, ki jih je Slovenija v preteklosti že ratificirala. Iz primerjav z vsebinami referatov strokovnjakov iz drugih evropskih držav smo ugotovili, da obstajajo specifičnosti za registracijo žive dediščine po posameznih državah, da pa kljub temu ostajajo skupna odprta vprašanja, na katere našteje konvencije ne dajejo odgovora. Pokazalo se je, da enotnega koncepta glede nesnovne kulturne dediščine ni, hkrati pa je samo v evropskem prostoru veliko skupnih vprašanj.
21. Analiza posameznih področij nesnovne dediščine je pokazala, da so nekatere dejavnosti in znanja, skladni s Konvencijo o nesnovni dediščini, zaradi zakonodaje Evropske unije ogroženi. Zato predlagamo predstavnikom Slovenije v EU, da sprožijo ustrezne spremembe in izjeme, ki bodo omogočile posameznim sestavinam nesnovne dediščine tudi prihodnji obstoj in razvoj.
22. Pri izvajanju projekta je potrebno izredno dobro medsebojno strokovno komuniciranje vseh že in še sodelujočih ustanov in posameznikov. Brez dobre strokovne komunikacije bo delo na registru nepopolno, kar bi bilo v škodo stroki, saj ima projekt dolgoročne perspektive v nadaljnjem razvoju etnološkega evidentiranja in raziskovanja nesnovne / žive dediščine.
23. Izražena je bila želja, da naj Slovensko etnološko društvo v prihodnje ustanovi strokovno delovno skupino za nesnovno kulturno dediščino.

24. Slovensko etnološko društvo naj v letu 2010 pripravi posvetovanje le o nesnovni kulturni dediščini, njenem dokumentiranju, ohranjanju, predvsem pa o izvajanju Projekta registra žive dediščine ter o vseh vprašanjih, povezanih s tem projektom, ki so ostala odprta tudi po končani mednarodni konferenci.

Drugi sklepi:

25. Slovensko etnološko društvo v prihodnje pričakuje večje vključevanje etnologov v društvene programe.

26. Ob koncu konference ugotavljamo, da je Slovensko etnološko društvo v marsičem ali v celoti močno preseglo model siceršnjih društvenih programov. To je povezano tudi z novimi in predvsem drugačnimi oblikami delovanja etnološke vede v prihodnje. Zato predlagamo, da se čim prej razmisli o ustanovitvi nove, operativne in povezovalne organizacije, neke

vrste Slovenske etnološke organizacije, ki naj bi ob delovanju Slovenskega etnološkega društva kot oblike stanovskega povezovanja v prihodnje prevzela naloge koordiniranja in organiziranja programov, posvetov, tudi kandidiranja za finančne projekte, idr.

Slovensko etnološko društvo je Mednarodno konferenco izvedlo s finančno pomočjo Ministrstva za kulturo RS, Agencije RS za raziskovalno dejavnost ter ob sponzorski pomoči Mestne občine Ptuj, Knjižnice Ivana Potrča Ptuj in Park hotela Ptuj (1513). V Slovenskem etnološkem društvu smo zadovoljni, ker je konferenca pritegnila številne kolege etnologue ter tudi zaposlene v drugih zavodih, ki delujejo na področju kulture in šolstva, ter delavce iz upravnih služb. Še posebej pa bi radi opozorili na udeležbo gospe Marie Paule Roudil, vodjo UNESCO-ve regionalne pisarne za znanost in kulturo v Evropi, ki ima svoj sedež v Benetkah.

KJE SMO MLADI?

Udeležba na konferenci kot priložnost za mlade

Najstarejše slovensko mesto, Ptuj, je 13. in 14. novembra 2009 gostilo Mednarodno konferenco Živeti z dediščino, ki jo je v sodelovanju s Slovensko nacionalno komisijo za UNESCO organiziralo Slovensko etnološko društvo. V okviru splošne teme so se obravnavali štirje različni sklopi: Kulturna dediščina in socialno-zgodovinski spomin, Vzgoja za dediščino, Kulturna dediščina kot dejavnik razvoja ter Nesnovna kulturna dediščina v luči konvencije UNESCO.

Konferenca je priložnost oziroma dogodek, ko se na enem mestu zberejo ne le predstavniki različnih institucij in strokovnjaki, temveč tudi laiki. Za referente je odlična priložnost za predstavitev svojega dela zainteresirani javnosti, poslušalcem pa omogoča vpogled v delo na področju dediščine. Z aktivnim sodelovanjem se tako lahko vsak vključi v debato in poda svoje mnenje ter tako na svoj način oblikuje smer in tek pogovora. Prav iz vrst poslušalcev večkrat pridejo različne pobude ter ideje, ki skupaj z ugotovitvami referentov in moderatorjev oblikujejo sklepna sporočila konference.

Omenjenega mednarodnega dogodka sva se udeležili tudi sami, vendar pa nas je bilo študentov kljub velikemu številu udeležencev zelo malo. Ob tem se nama je zastavilo vprašanje: zakaj je to tako? Teme so bile namreč zelo aktualne, referenti strokovnjaki na svojih področjih in program pester ter zanimiv. Verjetno tovrstna tematika ne privlači vseh, se pa na splošno gledano prisostvovanje na kakršnikoli konferenci prej ko slej obrestuje. Naj samo opomniva na vseživljenjsko učenje, saj se učimo na vsakem koraku ter znanja ne pridobivamo le na obveznih predavanjih in ob prebiranju obvezne literature. Tovrstni dogodek je tudi izjemna priložnost za pridobivanje izkušenj ter sklepanje novih poznanstev. Kako bi mlade navdušili za večji obisk tovr-

stnih dogodkov, ne bova razpravljali, predstavili pa bova nekatere prednosti in priložnosti, ki jih take in podobne konference ter posveti ponujajo nam mladim.

Konference Živeti z dediščino so se udeležili številni izkušeni strokovnjaki, tako iz Slovenije kot tujine. V vsebinsko raznolikih referatih so predstavili svoje delo, hkrati pa navzoče vzpodbudili k razmišljanju o določenih temah. Tako so na primer besede tekle o družbenem pomenu dediščine in ohranjanju njenih »različnih vrst«, tako snovne, nesnovne kot premične in nepremične. Med konferenco so bili podani tudi prvi podatki in izhodišča o Registru žive dediščine v Sloveniji, ki izhaja iz Konvencije UNESCO o varstvu nesnovne dediščine in Zakona o varstvu kulturne dediščine iz leta 2008. Kot dejavnik razvoja je bila dediščina predstavljena v povezavi s kulturnim turizmom, tako v mestu kot na podeželju, ter z različnimi mednarodnimi projekti. Ker ima v okolju, ki je zunaj meja Slovenije, kulturna dediščina drugačen pomen in značilnosti kot v večinskem, so se na konferenci odprle tudi pomembne teme o težavah v zamejskem prostoru, kulturnem razvoju manjšine in vprašanjih dediščine med slovenskimi izseljenci.

Verjetno je bil eden pomembnejših sklopov konference sklop na temo vzgoje za dediščino, v katerem so sodelujoči opozorili na neprimerno predstavljene etnološke vsebine v šolskih učbenikih. Pri omenjenem sklopu so sodelovale tudi predstavnice Ministrstva za kulturo ter Ministrstva za šolstvo in šport RS. Verjetno vsi upamo, da bodo omenjene predale naše pripombe, predloge in zamisli pristojnim ter tako pripomogle k boljšemu poznavanju etnologije in njenemu podajanju skozi šolski kurikulum. Najbolj problematično je podajanje nepravilnih informacij in napačno predstavljane dogodkov, najbolj »zloglasen« pa nostalgичno-romantični odnos do dediščine.

* Ana Beno, absolventka na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 1230 Domžale, Brejčeva 8, E-naslov: ana.beno@gmail.com; Ana Bezek, študentka na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 1352 Preserje, Rakitna 100, E-naslov: ana.bezek@gmail.com